

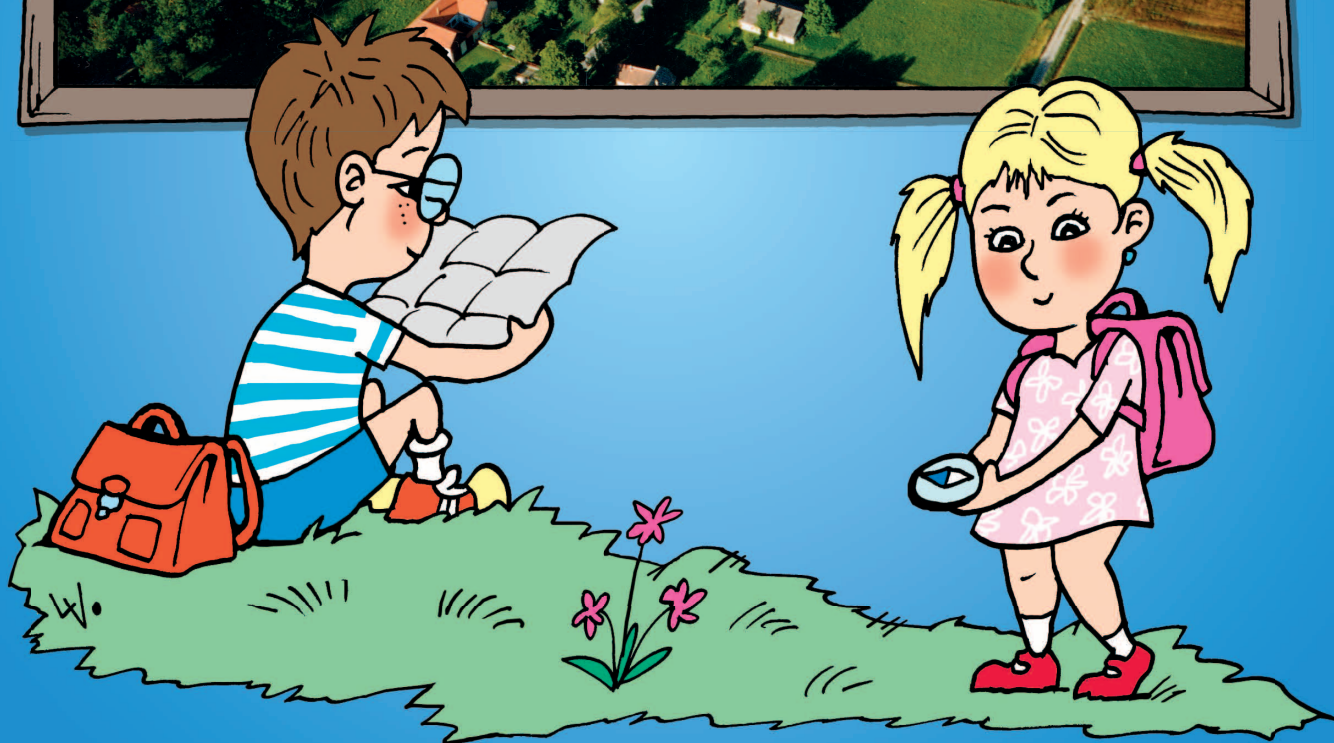
Čítanka prvouky

Pomezí

MAS
B+

MAS
PV

MAS
SpRP

Autoři textu: Mgr. Věra Konečná, PaedDr. Zdeněk Peša

Autoři fotografií: Mgr. Věra Konečná, Jaroslav Horák

Autor ilustrací: Lubomír Vaněk

Autor dětské kresby: Denisa Klíčová

Publikace byly vydány díky realizaci projektu spolupráce Programu rozvoje venkova s názvem:
Venkov-můj domov aneb „Víš, kde žiješ?“, který společně připravily Místní akční skupina
Boskovicko PLUS, o.s., Místní akční skupina Partnerství venkova a Místní akční skupina
Sdružení pro Rozvoj Poličska o.s.

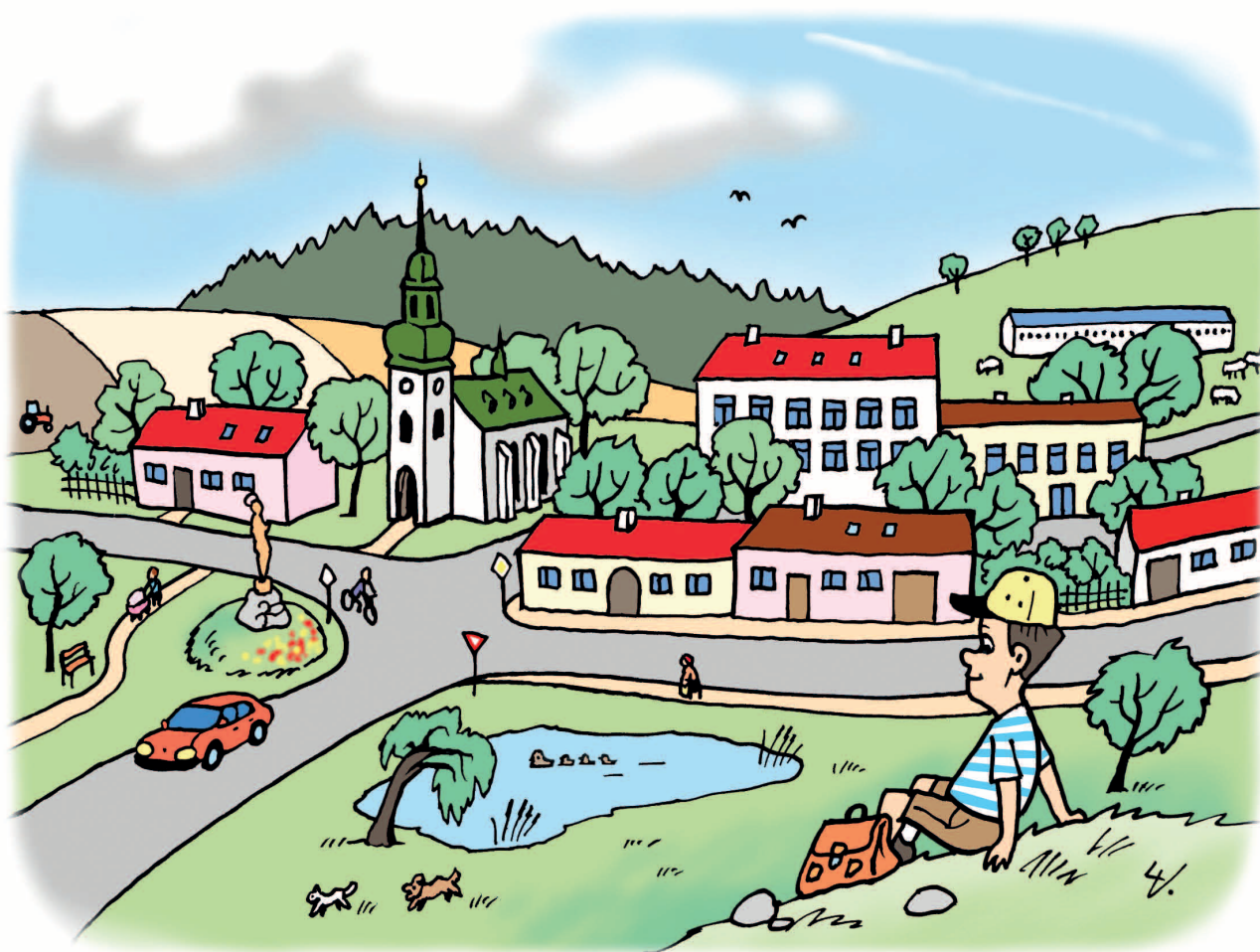
Grafická příprava: A.G.A. studio, s.r.o.

Vydáno v roce 2012

Domov a svět

Každý školák přichází do školy z místa, kde žije. Je to místo, kterému říkáme bydliště, nebo častěji domov. Pojmenováváme tak byt, ve kterém žijeme se svými rodiči, ale můžeme tak pojmenovat i širší okolí své obce i s okolní krajinou.

Listováním v této čítance se budeme snažit, abychom svůj domov poznali co nejlépe. Budeme se krajinu domova nejen učit poznávat, ale i chránit. Poznáme rostliny, zvěř, práci a také život dospělých. Zjistíme, že krajina našeho domova sousedí s jinými krajinami. Ty pak sousedí s dalšími a všechny jsou součástí naší vlasti – České republiky.

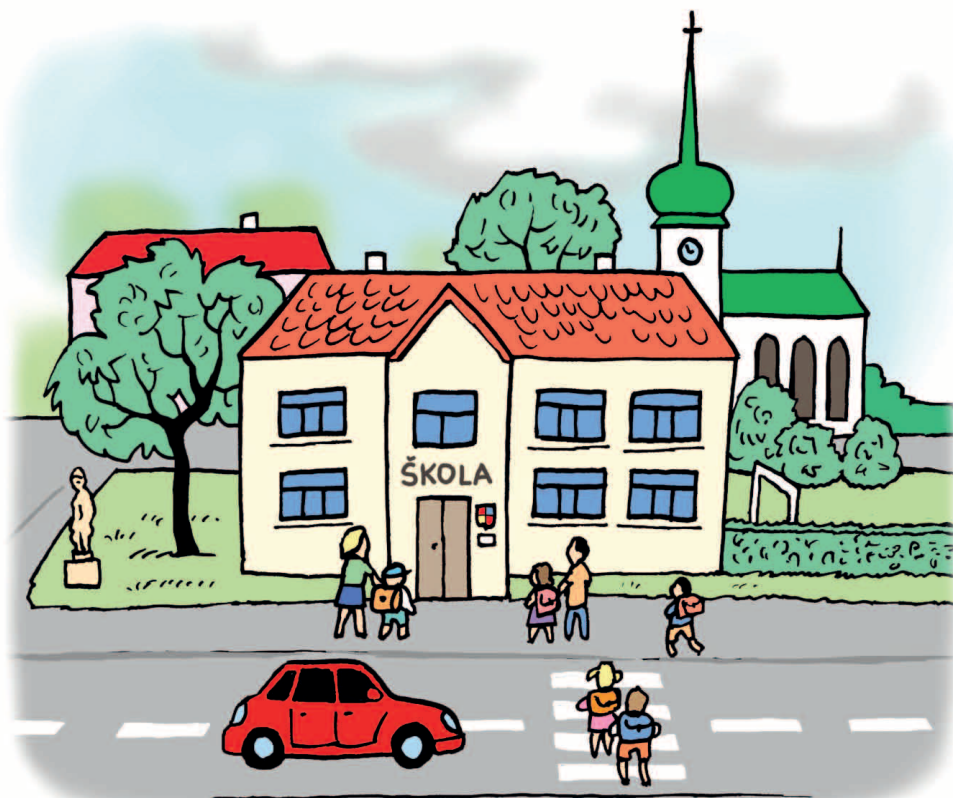
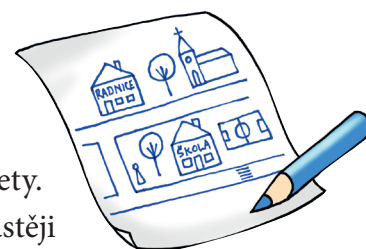

Okolí školy

Měsíc září zahajuje nový školní rok. Na každém místě v celé naší zemi se začínají po prázdninách učit žáci ve svých školách.

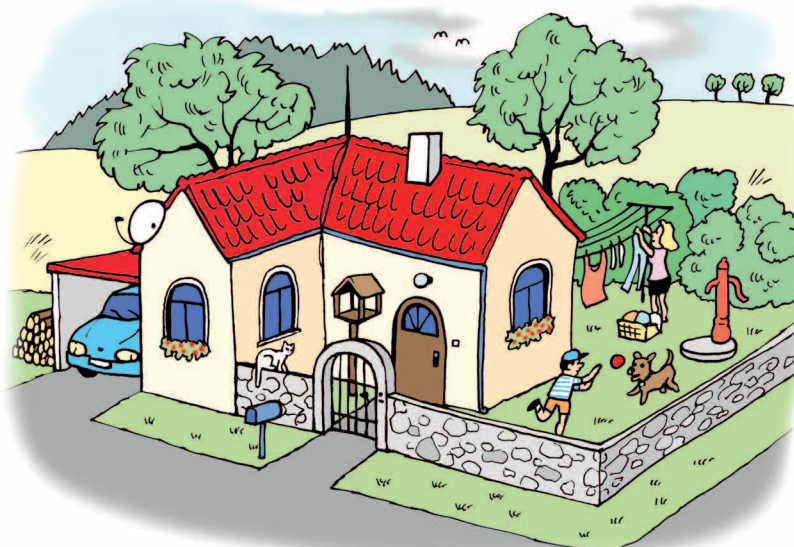
Přivítají je jejich učebny s lavicemi a židličkami, šatny, chodby i kabinety. Aby se ve škole mohli učit, musí do ní přijít nebo se nechat dovézt, nejčastěji autobusem.

V okolí školy se pohybuje hodně dětí, a proto musí být děti i řidiči vozidel v silničním provozu velmi opatrní.

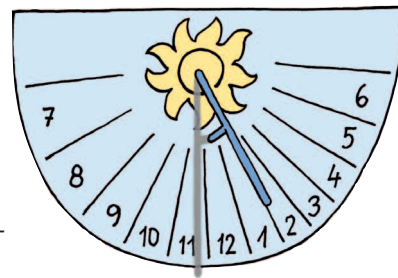
Okolí domova

Když se řekne slovo domov, představí si každý z vás svou maminku, tatínka, své blízké. Potom si vzpomenete na dům, ve kterém bydlíte, na stromy a květiny na zahrádce. Na místo, kde si rádi hrajete. Jistě si vzpomenete také na své první výpravy do okolí domova.

Polední stín

Slunce na bezmračné obloze ozařuje svými paprsky vše, co je na zemi. Pak mají i lidé, domy a stromy svůj stín. Ten je ráno a večer dlouhý, v poledne nejkratší. Ještě jednu zvláštnost má polední stín. Slunce v poledne svítí od jihu a krátký stín předmětů směřuje k severu.

Řekli jsme si, že jak se pohybuje Slunce na obloze, mění se i poloha stínu. Toho využívali naši předkové, když umísťovali na stěny zámků a kostelních věží sluneční hodiny. Pokud bychom si je chtěli pořídit i my, postupovali bychom takto:

Na rovnou plochu před domem nebo školou vbodneme do země asi 1 metr dlouhou tyč. Každou celou hodinu vyznačíme stín, který tyč vrhá na zem. Zatlučeme zde kolík nebo vyryjeme do země rýhu. Místo označíme číslem, které odpovídá času na hodinkách. Druhý den již hodinky nepotřebujeme, protože stín tyče ukáže na vrypech či kolících postupující čas a denní hodinu.

V naší zemi používáme tzv. letní čas. Proto nejkratší stín, směřující k severu, bude podle letního času seřazených hodinek nikoli ve 12 hodin, ale ve 13 hodin (jedna hodina odpoledne).

Světové strany

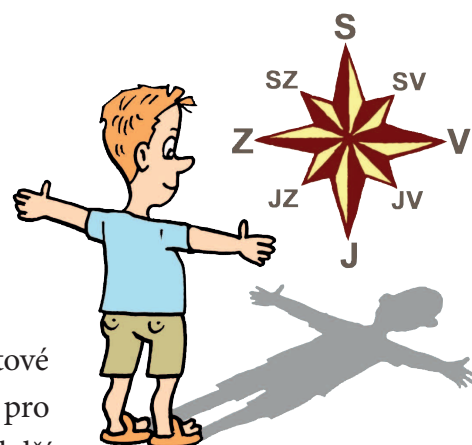
Řekli jsme si, že v pravé poledne ukazuje stín předmětu na sever. Postavme se tedy v poledne tak, aby nám slunce svítilo do zad. Náš stín ukazuje na sever, upažená pravá ruka na východ, levá na západ a zády stojíme k jihu.

Sever (S), jih (J), východ (V) a západ (Z) jsou hlavní světové strany. Protože vyznačení čtyř hlavních světových stran pro přesnější určení směrů v krajině nestačí, používáme ještě další čtyři směry. Ty nazýváme vedlejší světové strany.

Mezi severem a východem – severovýchod (SV), mezi jihem a východem – jihovýchod (JV), mezi jihem a západem – jihozápad (JZ) a mezi severem a západem – severozápad (SZ).

Vyznačení hlavních a vedlejších světových stran se nazývá směrová růžice.

Protože určení světových stran, například podle poledního stínu, není příliš přesné, používají lidé k určení světových stran kompas. Jeho otočná magnetická střílka směřuje vždy na sever!

Kam směřuje nejkratší stín?

Kam směřuje stín předmětů při západu slunce?

Která světová strana je proti východu? Která proti jihozápadu?

Kam směřuje magnetická střílka kompasu?

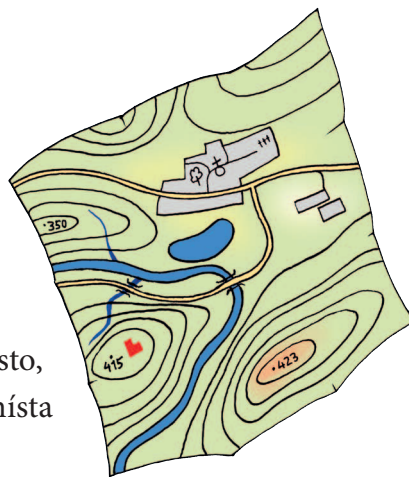

Na vyhlídce

Vyhledáme-li vyvýšené otevřené místo v krajině, kde nám nebrání ve výhledu stromy, pak můžeme otevřít mapu a najít v ní celou řadu věcí, které tvoří krajinu, jež pozorujeme – například kopce a potoky, lesy i budovy.

K orientaci mapy nám pomůže kompas s určením severu. Místo, kde stojíme, je pak v nějaké výšce, kterou lidé určují podle výšky místa nad mořem. Té říkáme nadmořská výška.

V mapě najdeme u vrcholku kopců čísla, která udávají nadmořskou výšku v metrech. Tvary kopců a údolí v mapě označují vrstevnice. Jedná se o čáry v mapě označující stejnou nadmořskou výšku ve vrstvách. Jsou-li vrstevnice blízko sebe, znamená to, že je svah strmý, větší vzdálenosti vrstevnic pak naopak znamenají pozvolné stoupání či klesání krajiny.

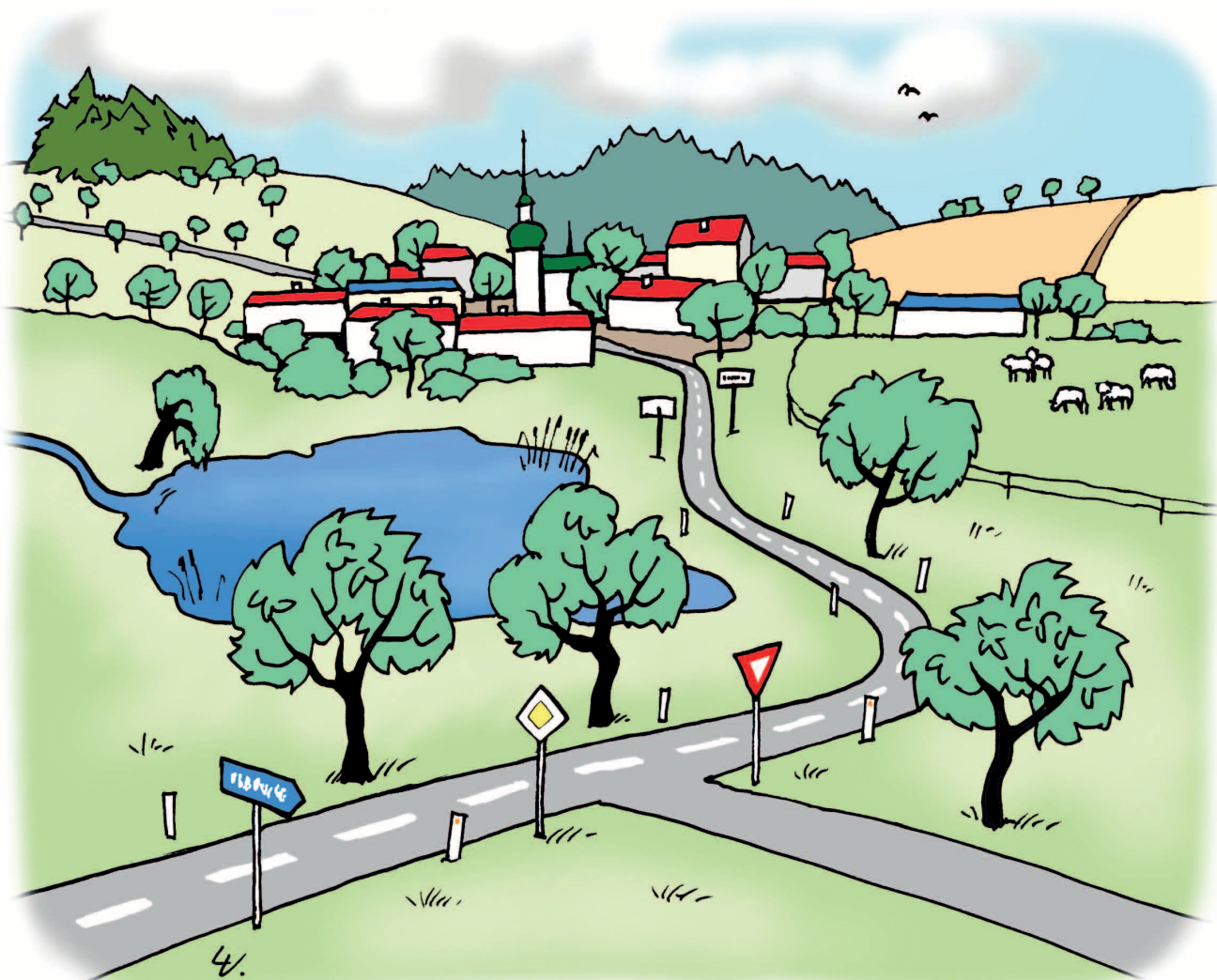

Poloha obce v krajině

Obce vznikaly postupně výstavbou obydlí v původní, člověkem nepoznamenané krajině plné lesů a stepí protkané vodními toky.

Vznikaly tam, kde byly pro život člověka dobré podmínky a kde krajina poskytovala možnost obživy. Tou bylo dříve především zemědělství. Pole a políčka získali lidé pokácením lesů, potřebu vody pak naplnila blízkost potoků a řek.

Spojení mezi obcemi tvořila síť cest a později silnic vedoucích od jedné obce ke druhé. Podél těchto cest se pak v obcích stavěly další a další domy.

Dopravní značky, dopravní kázeň

Dopravní ruch musí být řízen, aby nenastal nepřehledný zmatek. Neštěstí na silnicích přibývá, a proto ve všech obcích, i v těch s menším provozem, musí se všichni lidé řídit dopravními značkami.

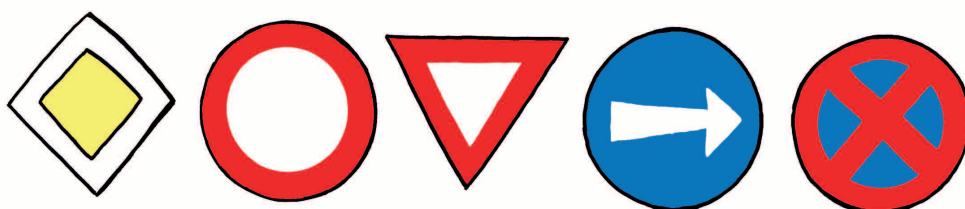
Protože i ti nejmenší žáci školy se podílejí na dopravním ruchu obce jako chodci, budeme si prozatím pamatovat, že jsou značky, které dávají výstrahu – výstražné, zakazující – zákazy, prikazující nebo ty, co něco vysvětlují nebo radí – informační.

Nakresli dopravní značky, které jsou na silnici a ulicích v okolí tvé školy. Vysvětli, co znamenají.

Viděl jsi křižovatku řízenou světelnými signály? Kde?

Spojení obce se sousedními obcemi

Někteří spolužáci dojíždějí denně do školy, někteří rodiče do zaměstnání. Někdy se vypravíme za svými příbuznými či známými, kteří žijí daleko od nás. Často jim potřebujeme dát nějakou zprávu.

Pro všechny tyto případy je nutné spojení obce se sousedními obcemi i do dalších míst. V minulosti nebylo tolik možností spojení s okolím jako dnes – chodilo se pěšky, jezdilo na koni nebo na voze, až v předminulém století byla do mnoha obcí zavedena železnice.

Rychlým a užitečným služebníkem je telefon, s jehož pomocí můžeme hovořit nejen s kamarádem v sousedním domě, ale i s lidmi za oceánem. Rychle můžeme komunikovat pomocí sms zpráv z mobilního telefonu, nebo e-mailem prostřednictvím počítače. Důležité, osobní dopisy a balíky posíláme poštou. Každá pošta má své směrovací číslo, které se uvádí do adresy.

Dopravní nehoda

Protože jsou děti účastníky silničního provozu, mohou se zde stát svědky nebo dokonce účastníky dopravní nehody. Často jiaviní svojí neopatrností řidiči, ale i chodci. Mezi chodci jsou to často právě děti.

Důležitá telefonní čísla:

Policie..... **158**

Záchranná služba..... **155**

Hasiči **150**

Tísňové volání **112**

(jednotné evropské číslo)

Dopravním nehodám lze ale předcházet. Především dodržováním pravidel silničního provozu, ale také opatrností při přecházení vozovky, nebo dokonalým vybavením jízdního kola.

Jestliže však už k dopravní nehodě dojde, mohou pomoci i děti. Nejspolehlivěji pomohou, když přivolají co nejrychleji někoho dospělého. Ten zařídí vše nezbytné, přivolá policii a záchrannou službu. Někdy, když auto hoří, nebo je nutné zraněné z vozu vyprostit, jsou přivoláni hasiči. Může se stát, že žádná dospělá osoba není k dosažení. Potom se musíte zachovat jako dospělí a pomoc přivolat sami.

Přestože jsou tato telefonní čísla v každém telefonním seznamu, zapiš si je raději hodně hluboko do své paměti!

Viděl jsi někdy dopravní nehodu?

Co se stalo?

Předved' telefonický hovor při ohlášení dopravní nehody. Kam budeš volat?

Jak se máš chovat jako chodec?

Jak přecházíš ulici?

Víš, jak se chovat na zastávce autobusu?

Na co musíš dbát jako cyklista?

Radnice, obecní úřad

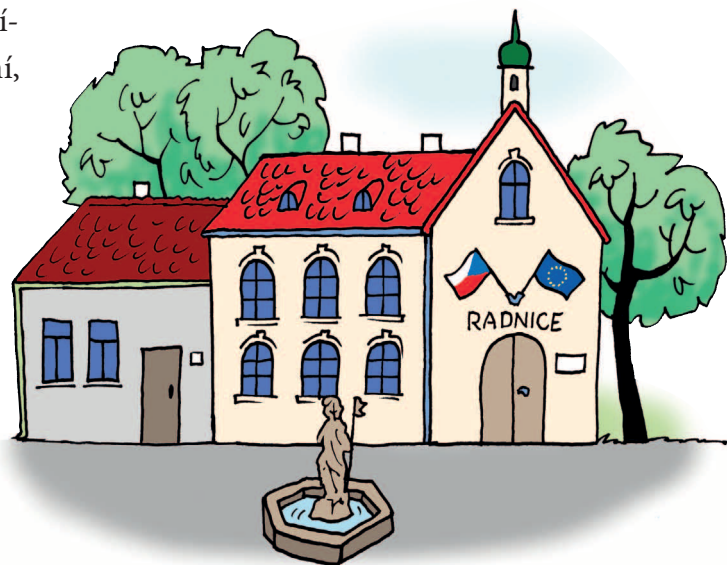
Všechny obce a život v nich řídí samospráva obce, kterou tvoří lidé, které si zvolili občané ve volbách. Říkáme jim zastupitelé. Ti pak ze svého středu zvolí starostu a ve větších obcích také radu obce. Starosta pak stojí v čele obecního či městského úřadu.

Úkolem zvolených zastupitelů je, aby po jejich čtyřleté volební období dělali vše potřebné, co občanům pomáhá ke spokojenému životu. Jejich úsilí zhodnotí pak občané v dalších volbách.

Není toho málo, co mají na práci, například starost

o místní komunikace, zdravotnická zařízení, školy, kulturní a sportovní zařízení, starost o veřejnou dopravu, vodovod a kanalizaci, o dobré životní prostředí, likvidaci odpadů a další oblasti života obce.

Občané by měli městskému úřadu při plnění všech těchto úkolů podle svých možností pomáhat.

Služby v obci

Mnoho věcí si lidé ve svých domácnostech udělají sami. Někdy však jejich šikovnost nestačí, jindy si chtějí ušetřit námahu a čas. Použijí tedy služeb poskytovaných pracovníky příslušné profese. Ne každý si poradí s kapajícím kohoutkem, málokdo vymaluje byt a opravu televizoru můžeme svěřit jen odborníkům.

Obchody, čistírna oděvů, autoopravna, kadeřník, krejčovství, klempíř, elektrikář, švadlena; to je jen námatkou několik služeb, které lidé v obci vyhledávají.

Mezi služby pro občany řadíme i služby pošty a banky, například spořitelny. Platí, že čím více je dobrých služeb v obci, tím lépe a spokojeněji tam lidé žijí.

Které služby využívá vaše rodina nejčastěji?

Které služby jsou u vás v obci?

Za kterými službami musí občané jezdit jinam?

Které služby poskytují ostatním občanům tví rodiče, příbuzní a známí?

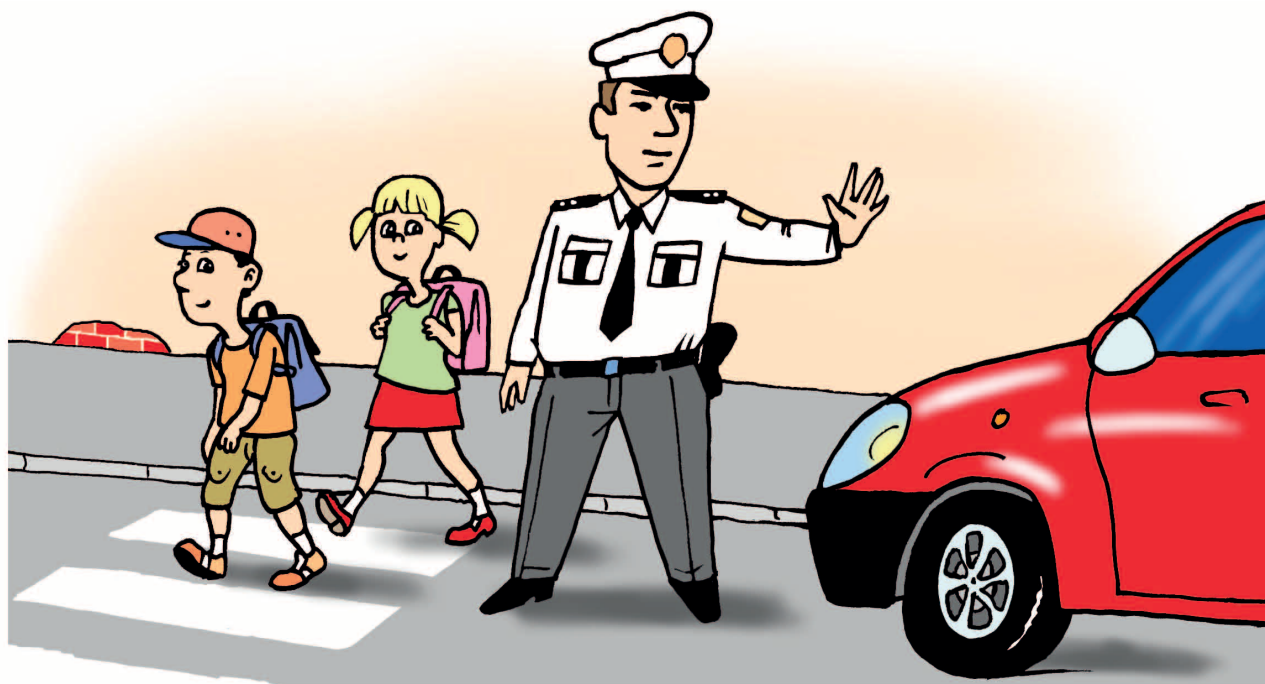

Zdraví a bezpečnost občanů

Zdraví je největší a nejcennější bohatství každého člověka a zdraví občanů je důležité pro každý stát. Zdravé děti chodí pravidelně do školy, zdraví občané pracují v továrnách a podnicích.

Nemoc dětí i dospělých výrazně zasahuje do jejich života. Péče o zdravotní zařízení je proto jeden z hlavních úkolů státu.

O bezpečnost občanů se stará Policie České republiky, v některých obcích jim pomáhá obecní či městská policie.

Kultura a sport v obci

Většina lidí v našem okolí jsou lidé kulturní. Dovedou ocenit vzdělání, rádi čtou, vkusně se oblékají. Téměř každá domácnost má knihovnu, rozhlasový přijímač, televizor, sbírku CD s hudbou, kterou členové domácnosti poslouchají. V bytech najdeme obrazy, sklo, porcelán a jiné věci, které si lidé pořízují pro radost.

Mezi důležité chvíle života občanů patří čas věnovaný sportu. O jeho dobrém vlivu na naše zdraví nikdo nepochybuje.

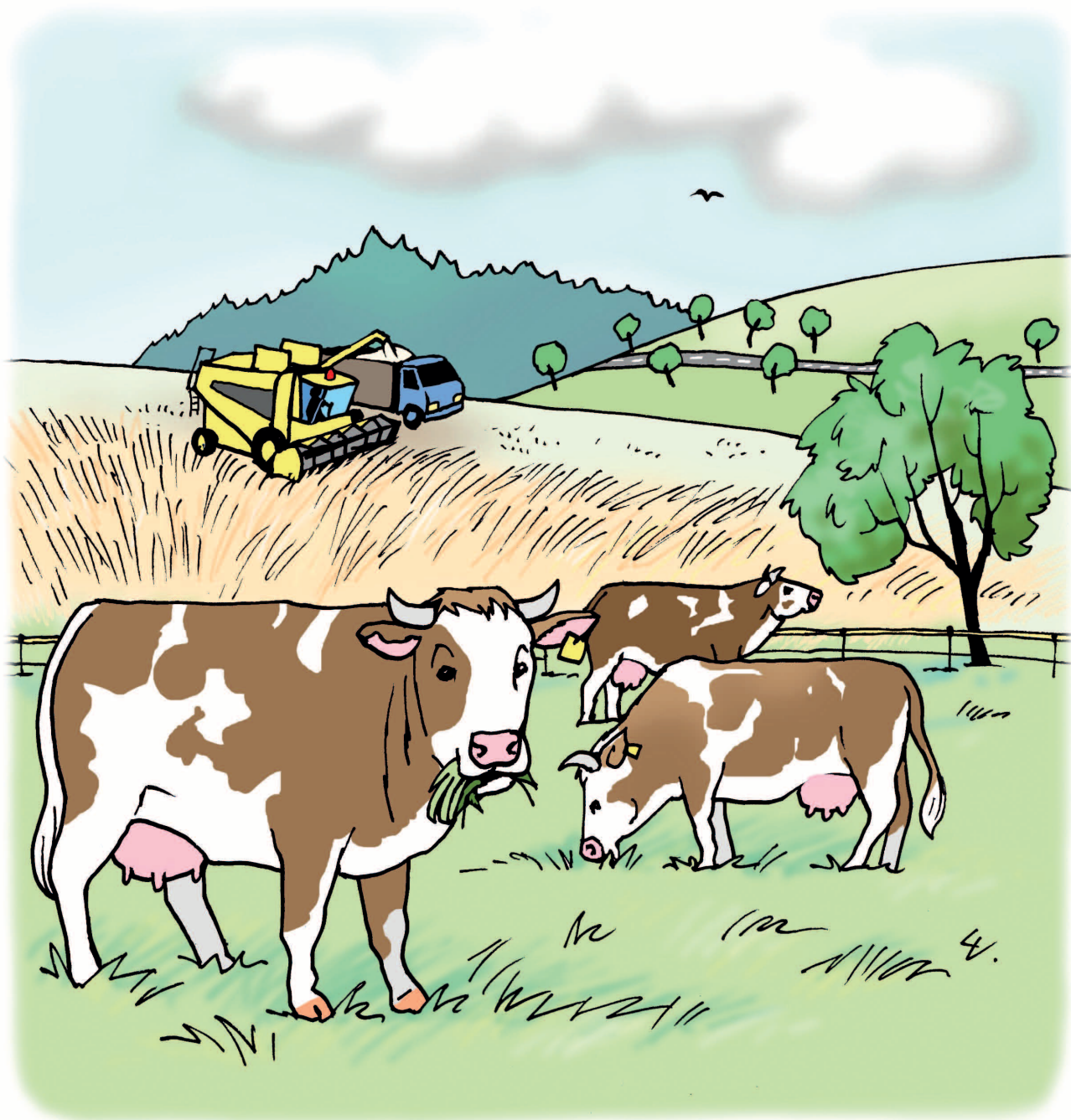

Zemědělství v obci

Zemědělství je činností člověka, která jej provází od nepaměti. Vedle pěstování řady plodin chováme i domácí zvířata. Právě práce lidí v zemědělství zajišťuje výrobu potravin.

Na rozdíl od těžké práce v minulosti je dnes práce v zemědělství sice často namáhavá, ale díky moderním strojům a zařízením pracuje v zemědělství mnohem méně lidí, než tomu bylo za časů našich prarodičů.

Vedle chovu hovězího dobytka, prasat, ovcí a drůbeže se zemědělci v regionu zabývají pěstováním řady zemědělských plodin. To se děje převážně prostřednictvím velkých zemědělských podniků, zatímco práce na malých farmách se často zaměřuje na ekologické zemědělství bez použití průmyslových hnojiv.

Výrobní podniky v obci

Rodiče některých žáků školy pracují v úřadech, ve zdravotnictví, jako řidiči, v obchodech i v zemědělství. Někteří také samostatně podnikají – ve stavebnictví, ve službách, kovovýrobě. Mnoho lidí pracuje ve výrobních podnicích.

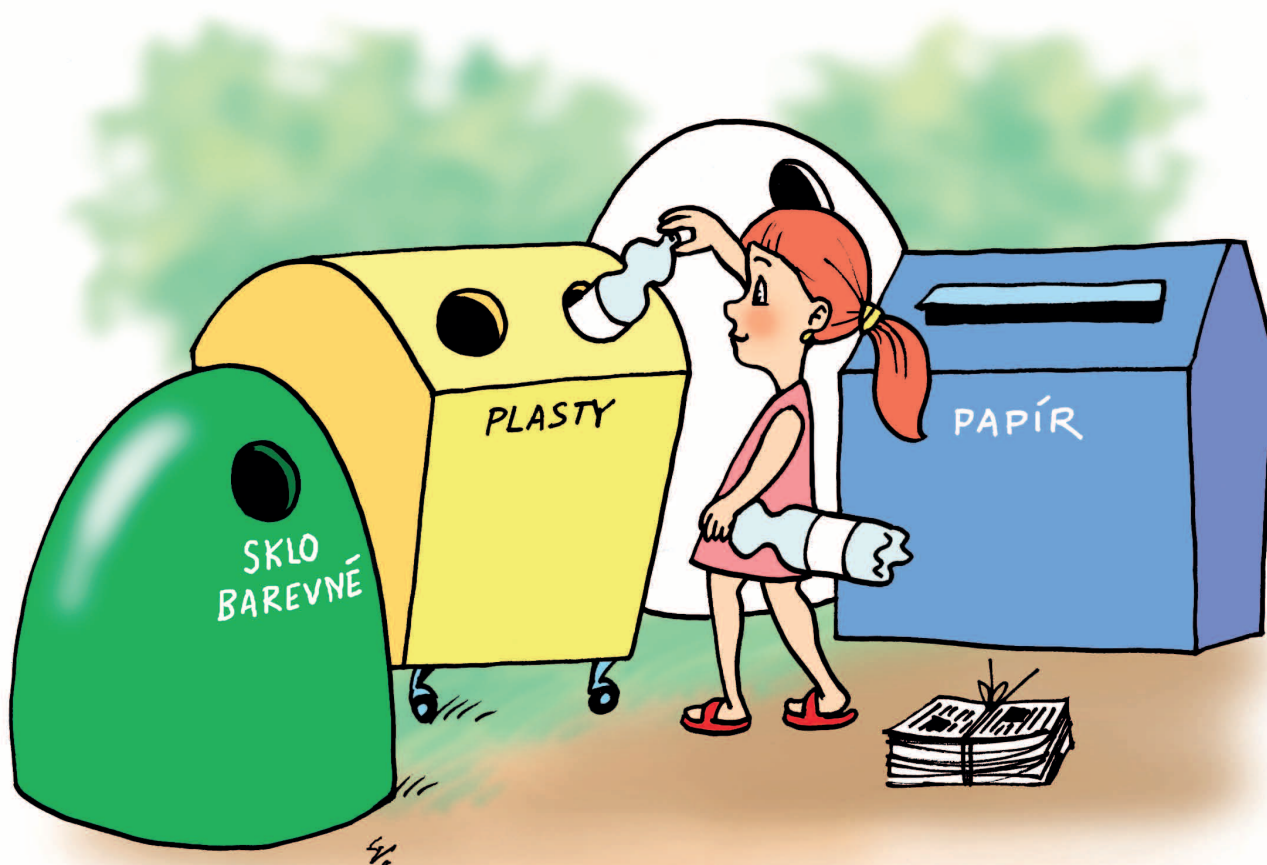
Životní prostředí v obci

Člověk ve svém životě spotřebovává mnoho surovin, stejně jako produkuje velké množství odpadů. Při průmyslové výrobě bývá ohrožen vzduch, voda, půda, rostliny i živočichové. Vedle krajiny lesů, polí a luk existují i krajiny činností lidí hodně poškozené.

Z tohoto důvodu je třeba přírodu chránit, abychom uchovali zdravé životní prostředí pro všechny živé tvory a hlavně pro lidi, kteří budou na zemi žít po nás. Ochrana životního prostředí je nezbytná.

Splaškové vody z kanalizace nemůžeme vypouštět do volné přírody, ale musíme čistit v čistírnách odpadních vod, odpad z domácností třídíme tak, aby do spaloven či na skládky byl odvážen jen ten, který už nedokážeme využít.

Ve třídění odpadů v domácnostech často nejvíce pomáhají děti v domácnostech a žáci škol.

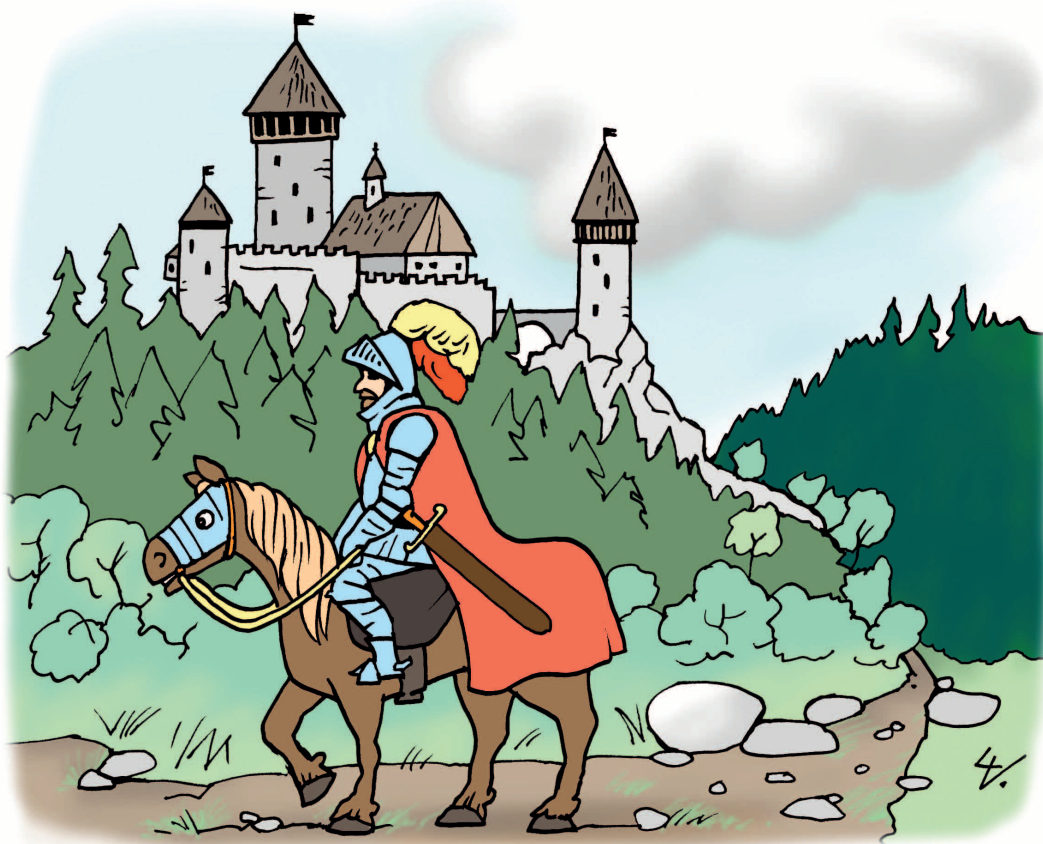
Co víme o minulosti obce

Každá obec má svoji minulost – historii několika století. V krajině najdeme vedle zřícenin hradů i mnoho pozůstatků zaniklých obcí, dnes již jen hromad kamení v polích či lesích.

Mnoho původně malých obcí se rozrostlo do velikosti měst. Výstavba nových domů v některých obcích pokračuje rychleji, jinde pomaleji. Na místě starých domů rostou nové, řada starších domů je opravována či přestavována.

Naši předkové zažívali často těžké doby, v historii obce však najdeme i úspěchy a také mnoho významných rodáků.

Historii své obce by měl znát každý. Děti se dozvídají hodně prostřednictvím vyprávění starších lidí a příbuzných nebo z různých pověstí.

Pověsti o obci a okolní krajině

Každá obec má své pověsti, které dědečkové či babičky vypravovali svým vnukům. Když děti zestárlý, zase je předávaly svým vnoučatům. Sem tam si něco přidaly, leckdy se o některé události začala vypravovat pověst nová.

Tak máme pověsti plné pohádkových postav i nepohádkových příběhů. Určitě jste z místa vaší obce nějakou slyšeli. Umíte ji vyprávět?

Poznávání okolní krajiny

Naše vlast je krásná. Střídají se tu roviny v blízkosti řek s kopcovitou krajinou i horami. Podle zásahu činnosti člověka do krajiny rozlišujeme několik typů krajiny:

Přírodní krajina

Tak říkáme krajině kopců, vrchovin, či hlubokých lesů málo poznamenané činností lidí.

Kulturní krajina

Pokud je krajina na první pohled ovlivňována činností lidí, jako je například zemědělská činnost, hovoříme o krajině kulturní. V ní člověk hospodaří.

Lesohospodářská krajina

Je krajina člověkem vysazených lesů, které nahradily původní porost. Je určena k těžbě dřeva. Vytěžený les je nahrazen výsadbou nového. Nerovnováha mezi těžbou dřeva a výsadbou nového lesa může krajinu velmi poškodit.

Zemědělská krajina

Je krajina polí, pastvin, luk, případně vinic či chmelnic. Velkoplošná zemědělská výroba a necitlivé postupy při setí a sázení hospodářských rostlin mohou vést k erozi půdy, která je nenahraditelná.

Umělá krajina

Těžební krajina

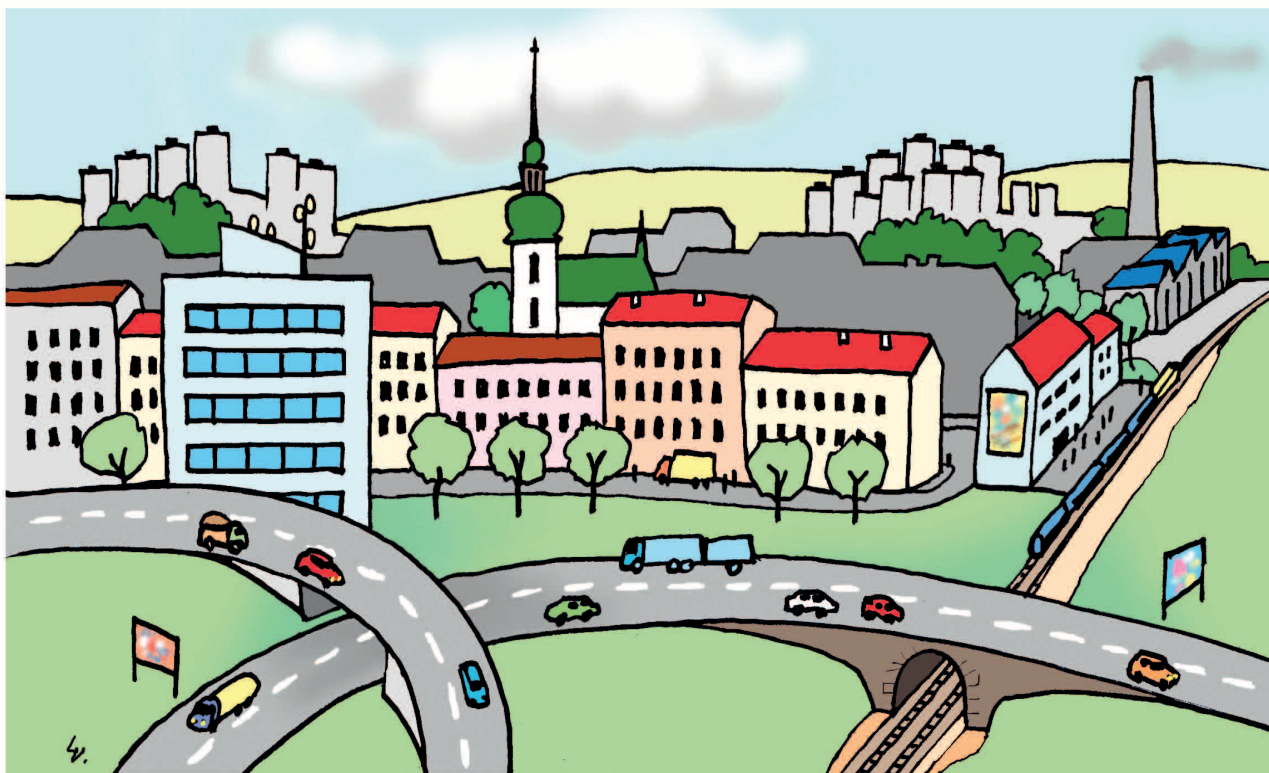
V některých částech naší země se těží důležité horniny a nerosty. Takovou krajinu je po ukončení těžby zase třeba navrátit přírodě.

Průmyslová krajina

Krajina průmyslová je plná továrních budov, hal a skladů, silnic a železnic s provozem způsobujícím zátěž životního prostředí.

Městská krajina

Je krajina domů, bloků domů, ulic a náměstí, obchodů a nádraží. Je to krajina nejvíce pozměňená lidskou činností.

Vody v krajině

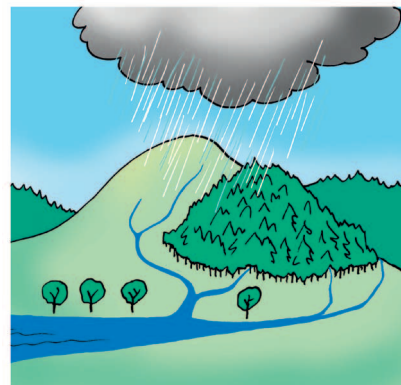
Voda je nositelkou života. Při jejím nedostatku rostliny i živočichové hynou. V našem kraji je poměrně dost srážek, protože zde často prší. Nejlepší zásobárnou vody je les, který vodu zadržuje. Plocha lesů však není velká. Z tohoto důvodu je nutné, aby vytěžené dřevo v lesích bylo nahrazeno mladým lesem.

Po deštích se zadržovaná voda vпитá do země, vzniká tak podzemní zásoba vody. Na některých místech vyvěrá jako pramen a vytváří potůček stékající do údolí. Postupným sloučením více potůčků vzniká potok. Ze soutoku několika potoků se stává řeka.

Co dokáže déšť

Jak jsme si již řekli, déšť dává krajině vláhu, doplňuje zásobu podzemní vody. Je-li však liják prudký, nestačí půda vláhu přijmout, začínají se v ní tvořit stružky a voda odplavuje písek, kamínky a půdu. Strhává i větší kamínky, a to vše odnáší rozvodněnými koryty potoků.

Nestačí-li koryta potoků vodu přijmout, voda se rozlévá do okolí a vznikají povodně.

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Když víme, kolik stojí voda, která nám teče doma z kohoutku, uvědomíme si, že voda nějakou cenu má. Teprve tehdy, když za ni citelně zaplatíme, začínáme šetřit.

Čistá voda však nikdy nebyla samozřejmost a její zavedení až ke kohoutku v bytě už vůbec ne. Dříve si lidé nosili vodu ze studánky nebo ze studny. Dodáním vody do bytu však práce vodo-hospodářů nekončí. Ještě je nutné odvést odpadní vodu kanalizací a vyčistit ji.

Přestože největšími odběrateli vody jsou velké provozy, může i opravený kapající kohoutek v bytě ušetřit docela významné množství vody, které je třeba jinde.

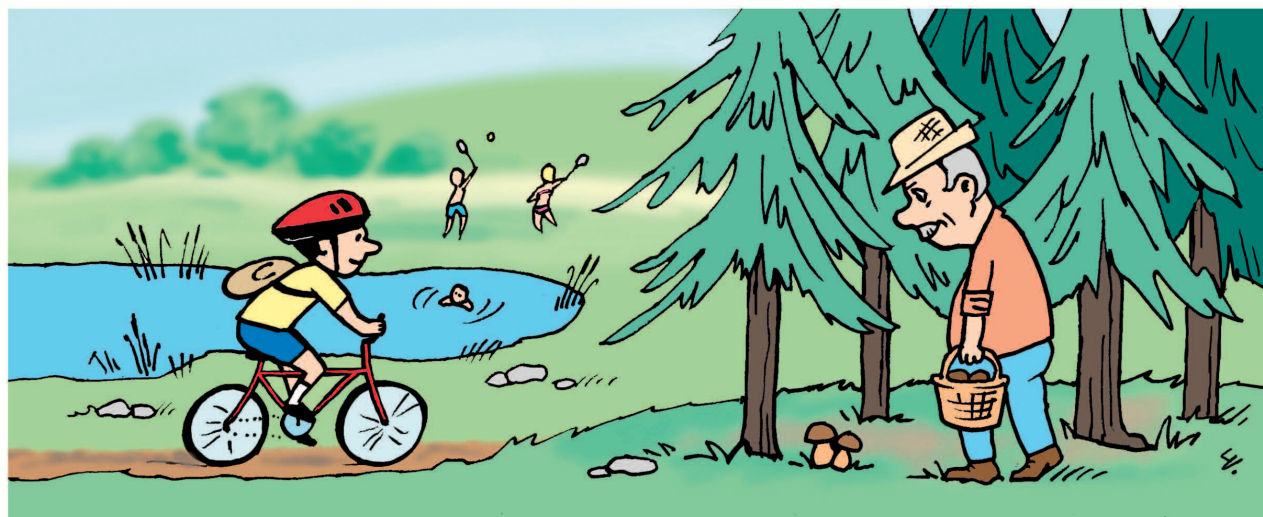
Mytí auta u potoka, olej vypuštěný na zem, to považujeme za zločin páchaný na nás všech. Pro pachatele takovýchto činů nehledíme omluvu!

Již dnes je možné potravu pro malé děti připravovat pouze z vody z hlubokých vrtů na několika místech v naší zemi a dodávané do obchodů v lahvích. Dělejme vše pro to, abychom nemuseli pro veškerou pitnou vodu jezdit do vysokých hor.

Rekreační oblasti v obci a okolí

Říká se, že nejenom prací živ je člověk. Toto přísloví nám připomíná, že je třeba i odpočívat.

Ve venkovské krajině je celá řada míst, kde je možné odpočívat i aktivně. Například jízdou na kole, vycházkami, koupáním, lyžováním a pobytem v přírodě.

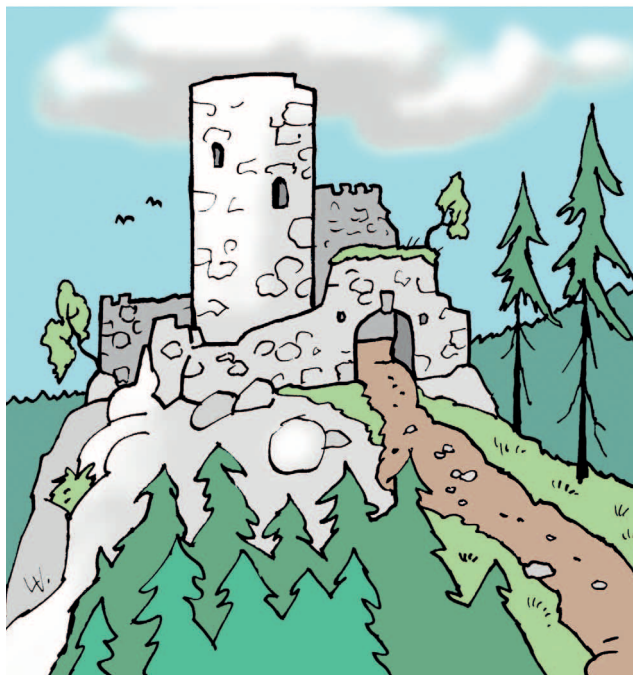
Historické památky v krajině

Život našich předků připomínají do dnešních dní různé stavby, které si lidé stavěli z nejrůznějších důvodů.

Na kopcích můžeme najít zříceniny nebo dosud zachovalé hrady jako opevněná sídla dřívějších pánů. Ti si později nechali stavět mnohem honosnější a pro bydlení vhodnější zámky.

Pro bohoslužby bylo postaveno mnoho kostelů a kaplí, kolem cest nacházíme řadu křížů a božích muk. Nezřídka na těchto stavbách najdeme i letopočet, kdy byly postaveny.

Ve městech můžeme vidět staré měšťanské domy, na venkově pak zachovalá selská stavení stavěná ze dřeva.

Jak se obec a okolí mění

Dnes, v době mobilních telefonů, internetu, satelitní televize a robotů v továrnách zapomínáme, že ještě nedávno tyto technické vynálezy člověk neznal.

Automobilová doprava zkrátila vzdálenosti a události z celého světa máme díky internetu a televizi takřikajíc z první ruky.

Stísněné a po večerech temné domy bez elektřiny, prašné cesty, vozy tažené koňmi, školáci docházející do školy bez bot. To je obraz ani ne sto let starý.

Rozhlédněme se po svém okolí a zkusme se zamyslet, jak se naše obec a náš domov změnily. Určitě vám při tom pomohou při vyprávění vaši rodiče nebo dědečkové a babičky.

4.

Orientace v místní krajině

Domov a svět

Prohlédněte si pozorně obrázek krajiny. Povězte, co všechno vidíte. Určitě jste si všimli, že obrázek je vám důvěrně znám. Vždyť tato krajina je vaším domovem. Poznáváte ji při cestě do školy, při svých prázdninových toulkách, na vycházkách s rodiči.

Jak vypadá krajina v okolí vašeho domova, školy?

Je to krajina rovinatá, či spíše kopcovitá?

Je zalesněná, nebo převládají pole a louky?

Protéká krajinou potůček, potok, nebo řeka?

Protínají krajinu silnice a cesty hustě, nebo řídce?

Okolí školy

V měsíci září začíná nový školní rok. Žáci přicházejí do škol. Také škola v Pomezí přivítala nové prvňáčky, ale i vás třetíáky, stejně jako vaše kamarády z ostatních tříd. Podobně tomu bylo i v dobách vašich rodičů, babiček a dědečků. Je dokonce pravděpodobné, že chodbami této školy chodili jako žáci i vaši pradědečkové a prababičky. Ty ovšem ze vzdálenějších částí obce a z okolních obcí nesažely autobusy. V létě i v zimě, v dešti a sněhu chodívali pěšky. Školička v obci pak bývala chloubou všech obyvatel a pan řídící byl velmi váženou osobou. Pomezí má dvě budovy základní školy. Na horním Pomezí je to první stupeň. Tedy škola, do které chodíte vy, žáci třetí třídy. Vyučovat se v této budově začalo v roce 1876. Protože Pomezí byla obec převážně německá, byla i tato škola pro německé děti. Na dolním Pomezí stojí budova druhého stupně ZŠ. Stavba byla dokončena v roce 1938, ale nejprve v ní byla zemědělská škola.

Teprve od roku 1961 je zde škola základní. Chodí tam vaši starší spolužáci a jednou tam budete chodit i vy. Dnes má škola 9 tříd a asi 150 žáků. Naše škola je zaměřena na ekologii. To je věda zabývající se vztahy člověka a prostředí okolo něj. Na škole probíhá program GLOBE – to je například pozorování a měření počasí, pozorování změn v přírodě (například kdy kvetou stromy nebo kdy jim opadává listy).

Co se vám ve škole líbí? Co by se v ní mohlo zlepšit?

Víte, která z budov základní školy je starší?

Víte, dojíždějící žáci, kde ve vaší obci byla nebo je škola? Znáš dobře okolí školy? Popiš je.

Popros své rodiče nebo prarodiče, aby ti vyprávěli o svých školních letech.

Na co je zaměřena naše škola?

Okolí domova

Někteří žáci žijí v domcích, jiní v bytových patrových domech. Jedni bydlí blíže školy, jiným trvá cesta déle. Ve třídě je i několik žáků, kteří dojíždějí z jiné obce. Ti mají svůj domov od školy nejdál.

Kde stojí váš dům? Máte zahrádku? Které rostliny tam pěstujete?

Jak vypadá váš dům? Je v okolí vašeho domova něco zajímavého?

Co se vám v okolí domova líbí a co ne?

Na vyhlídce

Místo, z kterého můžeme dobře sledovat krajinu, označujeme jako vyhlídku. Čím výš takové místo je, tím větší část krajiny můžeme spatřit. Vše, kam až z vybraného stanoviště dohlédneme, nazýváme obzor.

Protože chceme sledovat co největší část naší obce, vybereme si jako vyhlídku místo na kopci. Například kopec nad obecním úřadem. Z těchto míst vidíme budovu kostela, budovy zemědělského družstva, budovy bývalé tírny, směry silnic, naše nejbližší město Poličku. Vzhledem k délce naší obce ji ale neuvidíme úplně celou.

Aby si lidé užili pěkného rozhledu, staví na vysokých kopcích rozhledny. V blízkém okolí však žádná není.

Odkud je v Pomezí nejhezčí rozhled?

Kterým směrem od školy je Polička, Stašov, Rohozná?

Čeho je v krajině okolo Pomezí více, polí nebo lesů?

Poloha obce v krajině

Na vyhlídce žáci třetí třídy zjistili, že Pomezí se nachází v dlouhém mělkém údolí obklopeném kopci. Ty se táhnou do velké dálky hlavně směrem západním. Nazývají se Žďárské vrchy a z vyhlídky můžeme vidět jejich vrcholy, například Lucký vrch nebo Buchtův kopec.

Údolí, v němž leží Pomezí, tvoří koryto Bílého potoka, který je přítokem řeky Svatky.

Většina budov je postavena v délce asi 5 a půl kilometru podél potoka. Je to tedy obec dlouhá, ale úzká. Domy jsou postaveny většinou dále od sebe. V Pomezí žije 1 180 obyvatel a je zde asi 455 domů. Nadmořská výška obce je 575 metrů nad mořem. Obec stoupá od Poličky směrem na Stašov neustále do kopce.

Kopce okolo převyšují výšku 600 metrů nad mořem. V lesích směrem jižním je ukryt Baldský kopec (692 metrů nad mořem). Pole a louky kolem Pomezí využívají zemědělci. Na východě a jihu se rozkládají rozsáhlé lesy.

*Jak se nazývá potok protékající Pomezím? Do které řeky se potok vlévá?
Znáš název nějakého vrcholu v okolí obce? Jaký tvar má obec Pomezí?*

Sousední obce

Někteří žáci ve třídě do školy dojíždějí z nedalekých okolních vsí, stejně jako mnozí jejich rodiče za zaměstnáním. Do nejbližších sousedních obcí můžeme dojít pěšky, dojet autobusem, autem nebo na kole. Blízko obce projíždí vlak z Poličky do Svitav.

Nás však zajímají místa, odkud k nám každé ráno spolužáci přijíždějí. Jsou to Polička, Květná, Stašov a Rohozná. S Pomezím sousedí i vesnice Jedlová, Radiměř a Vendolí. Povězme si o těchto vesnicích něco více než jejich pouhé názvy.

Polička

Bezprostředně na západě navazuje na Pomezí město Polička. Bylo založeno 1265 Konrádem z Lewendorfu na popud krále Přemysla Otakara II. jako královské město věnované českým královnám. Historické jádro města je památkovou rezervací (kostel, radnice, kašny, morový sloup, hradby). Poličské opevnění se skládalo z hradeb s devatenácti baštami, v hradbách byly čtyři brány (Kamenecká, Starohradská, Litomyšlská a Limberská). Součástí opevnění byl velký rybník dodnes zachovaný pod jménem Synský, ležící na Bílém potoce. Na náměstí stojí morový sloup s mnoha sochami. Mor byla ve středověku velmi nakažlivá smrtelná nemoc. Často na ni vymřely celé vesnice i města. Obyvatelům Poličky se ale mor vyhnul a z vděčnosti postavili tento nádherný morový sloup.

V Poličce na věži kostela sv. Jakuba se v malé světničce povězného narodil slavný hudební skladatel Bohuslav Martinů. Proto můžeme v Poličce navštívit městské muzeum a galerii a na hřbitově u kostela sv. Michala hrobku Bohuslava Martinů.

Do Poličky často jezdíte za obchodem, k lékaři, za poznáním i zábavou. Navštěvujete tam různé kroužky, uměleckou hudební školu, centrum Mozaika, bazén či jiná sportovní zařízení.

Polička má dnes asi 9 200 obyvatel.

Pod Poličku patří i tři okolní obce – Lezník, Strátež a Modřec.

Jedlová

Leží asi 10 kilometrů jižně od Pomezí. Je to vesnice dlouhá, postavená podle Jedlovského potoka a cesty. Má asi 1 000 obyvatel. Dříve to byla obec německá, jmenovala se Schönbrunn. Při průjezdu z Pomezí přes Baldu nás zaujme soustava 15–20 rybníků, které slouží rybářům jako chovné.

Stašov

Nachází se asi 6 kilometrů jihovýchodně od Pomezí. Je to vesnice dlouhá a úzká. Byla postavena podle říčky Křetínky, která v obci pramení. Jižní část obce patří do chráněného krajinného území Křetínka. Původně to bývala obec německá, nazývala se Dittersbach. Má asi 245 obyvatel. V obci se nachází lom na těžbu stavebního kamene (ruly). Ani zde nemůžeme přehlédnout soustavu chovných rybníků.

Radiměř

Obec se nachází asi 9 kilometrů východně od Pomezí. Bývala původně německá a jmenovala se dříve Rothmühl. Obec leží na historické hranici Čech a Moravy. Původně se dělila na Českou a Moravskou Radiměř. Obě části odděloval Radiměřský potok. Má asi 1 200 obyvatel.

Vendolí

Asi 10 km severovýchodně sousedí s Pomezí obec Vendolí, má 878 obyvatel. Bývala osídlena německými osadníky a jmenovala se Stangendorf. První zmínka o obci je z roku 1320. V obci se nachází památkově chráněná lípa a záchranná stanice zvířat.

Květná

Obec se nachází asi 5 kilometrů severovýchodně od Pomezí. Původně to byla obec německá, dřívější název byl Blumenau. Má asi 320 obyvatel. Leží na silnici spojující město Poličku se Svitavami. Sídlila zde vojenská posádka, která se po roce 1989 vrátila do Sovětského svazu (dnes Ruska).

Rohozná

Jihovýchodně asi 10 kilometrů od Pomezí leží obec Rohozná. Má sice vlastní školu pro 1. až 5. třídu, ale některé děti chodí do naší školy. Také žáci 6. až 9. ročníku z Rohozné navštěvují naši školu. Rohozná je dlouhá, úzká a vždy to byla vesnice česká. Dnes má 678 obyvatel. Řadu domků v obci využívají obyvatelé velkých měst (například z Brna) k rekreaci.

Z kterých vesnic dojíždějí tvoji spolužáci?

Co sis po přečtení kapitoly zapamatoval o vesnici, kde bydlí tvůj spolužák?

Které obce leží na jih, západ, východ či jihovýchod od Pomezí?

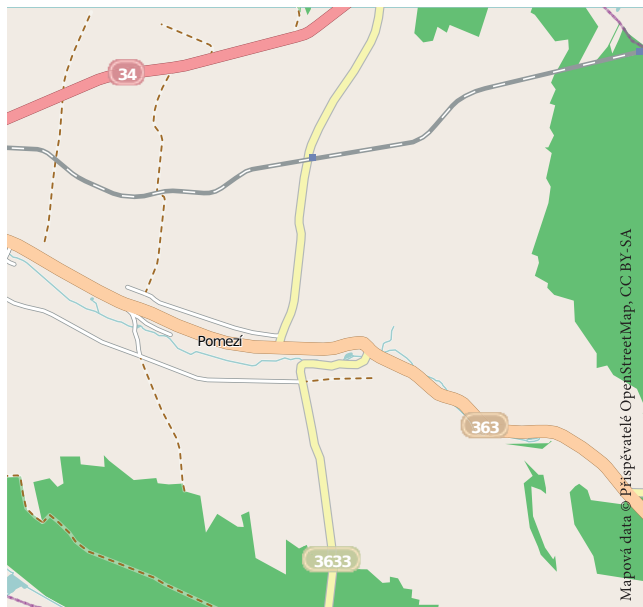
Která obec leží nejbližší Pomezí?

Hlavní části obce

Obec Pomezí vznikla podél Bílého potoka a cesty, která vedla podél něj. Nemá vzhledem ke své délce žádnou náves. Střed obce je asi ve dvou třetinách směrem od Poličky. Tvoří ho kostel sv. Jiří, budova obecního úřadu, horní obchod a horní škola. Pomezí můžeme rozdělit podle nadmořské výšky na horní a dolní část. Směrem k Poličce se rozkládá Pomezí dolní a směrem ke Stašovu Pomezí horní. Většina obyvatel se v Pomezí živila zemědělstvím. Napravo od silnice směrem na Poličku stojí několik velkých statků, kde žili bohatší sedláci.

Dnes se na volných místech mezi domy a na okrajích obce staví nové rodinné domky. Za obecním úřadem jich vzniká celá skupina.

Kde najdeme v obci největší statky?

Které budovy vymezují střed obce?

Kde vzniká nejnovější část obce?

Uliční síť

V dávných dobách vedly obcemi pouze ušlapané cesty, které často sloužily i jako stoka. Obce spojovaly pouze cesty vyježděné povozy. Příkladem mohou být cesty, které dnes nazýváme polními nebo prašnými.

Města mají více obyvatel než vesnice, proto se musí označit jednotlivé části. Nazýváme je ulice a mají svá jména. Tak se můžeme ve městě lépe orientovat.

Pomezí uliční síť nemá, má pouze domy označené čísla popisnými, dnes přibližně do čísla 455.

Pomezím prochází silnice z Poličky do Stašova, z ní odbočuje silnička na Květnou a silnička na Baldu. Pomezí patří mezi takzvané vsi lánové, které vznikaly podél cest a potoků. Proto jsou úzké, ale dlouhé. Nemají náves ani náměstí. Za střed obce se považuje území kolem kostela a obecního úřadu.

Kromě těchto větších silnic, kde jezdí nejvíce aut, má obec několik místních komunikací. Ty slouží hlavně lidem bydlícím v obci jako příjezd k domu nebo pro přesuny zemědělské techniky.

Popiš svoji cestu do školy. Znáš číslo vašeho domu?

Je provoz dopravních prostředků v obci hustý?

Kolik aut projede kolem obecního úřadu za 5 minut?

Zjisti to při vycházce.

Spojení obce se sousedními obcemi

Někteří spolužáci dojíždí denně do školy, někteří rodiče do zaměstnání. Někdy se vypravíme za příbuznými nebo známými, kteří žijí daleko od nás. Také můžeme vyrazit za zábavou, sportem nebo poznáním. Často potřebujeme svým přátelům nebo rodině dát nějakou zprávu.

Pro všechny tyto případy je nutné spojení obce s okolím. Jediným možným způsobem v minulosti bylo jít pěšky, jet na koni nebo na voze.

Spojení autobusy má Pomezí s okolními obcemi ve směru na Poličku, na Svitavy a na Bohuňov. Přes katastr obce Pomezí vede i železnice, stojí zde i železniční zastávka, ale vlaky tu již v rámci úspor nestaví. Snad se to v budoucnu změní.

V Pomezí je na obecním úřadě i pošta. Můžeme odtud poslat dopis, balíček nebo zaplatit složenku. Každá pošta má směrovací číslo, které se uvádí do adresy. Směrovací číslo Pomezí je 569 71.

Umíš hledat v jízdním řádu? Víš, kde je vyvěšen? Víš, proč se nesmí ničit?

Znáš směrovací číslo pošty v Pomezí?

Znáš telefonní číslo školy? Která telefonní čísla bys měl znát?

Radnice, obecní úřad

V roce 1997 byl obecní úřad přemístěn do opravené budovy č. p. 4, kde zároveň najdeme poštu, kadeřnictví, obřadní síň, knihovnu, dva byty a pobočku firmy Telecom. V čele úřadu stojí starosta, volený zastupitelstvem. Úkolem zastupitelů je starat se v čtyřletém volebním období o vše, co občanům pomáhá ke spokojenému životu. Jejich úsilí zhodnotí pak občané v dalších volbách.

Není toho málo, co mají na starost. Starají se o místní komunikace, školu, mateřské školy, kulturní a sportovní zařízení, veřejnou dopravu, vodovod a kanalizaci, plynofikaci, o dobré životní prostředí, veřejnou zeleň, likvidaci odpadů a další oblasti života vesnice. Obec se stará o rybník u horní školy a vlastní 120 ha lesa.

Občané by měli obecnímu úřadu v jeho práci pomáhat.

Kde se nachází Obecní úřad Pomezí?

Co patří k úkolům obecního úřadu?

Znáš některého ze členů zastupitelstva?

Znáš jméno starosty obce Pomezí?

Zdraví a bezpečnost občanů

Zdraví občanů je největším a nejcennějším bohatstvím, které každý národ má. Zdravé děti chodí pravidelně do školy, zdraví občané pracují v továrnách a podnicích.

Nemoc u dětí i dospělých výrazně zasahuje do jejich života. Proto je péče o zdravotní zařízení jeden z hlavních úkolů státu.

V naší obci nemáme žádná zdravotnická zařízení. Občané musí za lékařem dojíždět do Poličky nebo ke složitějším zákrokům do nemocnice ve Svitavách nebo v Litomyšli.

Bezpečnost obyvatel zajišťuje obecní úřad ve spolupráci s policií sídlící v Poličce. Obec zřizuje a udržuje veřejné osvětlení. Tak se předchází nebezpečným úrazům.

Byl jsi někdy nemocný? Které lékaře jsi navštívil?

Jak je možné předcházet běžným onemocněním?

Je ve vaší obci veřejné osvětlení?

Znáš některé tělesně postižené děti nebo dospělé? Jak jim můžeš pomoci?

Kultura a sport v obci

Vedle budovy obecního úřadu stojí kulturní dům, kde se konají zábavy, plesy, karnevaly, diskotéky, divadelní představení, besedy pro důchodce, vánoční a velikonoční inspirace, svatby a podobně, akce školy a slouží i k tělovýchovným aktivitám žáků a občanů. V budově obecního úřadu je veřejná knihovna. V obci promítá také letní kino.

Mezi důležité chvíle života občanů patří čas věnovaný sportu. O jeho vlivu na zdraví nikdo nepochybuje. Obec se o sportovní využití stará. Byly zde postaveny dva nové sportovní areály u horní a dolní školy. Obec také provozuje nové fitcentrum. V obci působí tělovýchovná jednota Sokol, v jejím rámci fungují fotbalové oddíly. Žáci i dospělí se účastní krajských soutěží.

Jaké knihy čteš nejraději?

Víš, kde je v obci knihovna? Jsi jejím čtenářem?

Navštívil jsi kulturní dům, filmové nebo divadelní představení?

Sportuješ rád? Který sport máš nejraději?

Kde je možné v Pomezí sportovat?

Výrobní podniky v obci

Vaši rodiče chodí do zaměstnání. Někteří našli práci přímo v obci, někteří musí za prací dojíždět. Většina lidí v Pomezí našla práci v zemědělství v podniku Agronea. Další pak podnikají samostatně ve výrobě či ve službách. V Pomezí jsou například dvě truhlárny a dále podnik na zpracování kamene. Pak je zde firma, která se zabývá restaurováním. Další podnik zateplováním domů. Jsou zde i kadeřnice, drobní řemeslníci, kteří nabízejí své služby občanům. Nejstarším podnikem v Pomezí byla tírna lnu. Len se dříve zpracovával po chalupách ručně, spřádal se na kolovrátkách, plátno se tkalo na dřevěných stavech. Plátno se pak prodávalo na trzích. S nástupem strojů a továren byla v Pomezí založena parní tírna lnu. Pracovala více než sto let. Její budovy stále ještě stojí. S jejím zrušením zanikla v České republice tradice lnářství, neboť tírna Pomezí byla poslední podnik, který u nás len zpracovával.

Kde pracují tvoji rodiče? Pracují v obci nebo musí za prací dojíždět?

Který podnik byl v obci zrušen? Kdo z tvých příbuzných tam pracoval?

Zemědělství v obci

Kraj okolo Pomezí je spíše kopcovitý. Není proto příliš úrodný. Přesto se zde lidé od nepaměti živili zemědělstvím. Vedle obilovin pěstovali len. Len je dnes plodinou téměř zapomenutou. V Pomezí po něm zůstala nedávno zrušená tírna lnu.

Pravým požehnáním pro kraj bylo pěstování brambor přivezených z Ameriky. Když se jejich pěstování rozšířilo, ustalo nebezpečí hladomorů častých při neúrodě obilovin. Dnes se kromě brambor a obilovin na polích pěstuje kukuřice a řepka olejka.

Mnoho lidí chová doma slepice, králíky či prasata. V některých hospodářstvích mají i hovězí dobytek. Hlavním zdrojem mléka zpracovávaného v mlékárnách jsou však krávy ustájené v kravínech. V obci působí Český svaz chovatelů. Pořádá každý rok výstavu drobného domácího zvířectva a pomezští králíci, drůbež nebo holubi vyhrávají při soutěžích i ceny.

Podstatnou část práce vykonávají zemědělci sdružení do zemědělského družstva Agronea. Většinu těžké práce za ně udělají moderní zemědělské stroje. Přesto se ještě někdy spolehneme na sílu koní – třeba při práci v lese.

V obci pracují ale také zemědělci soukromí.

Je třeba si uvědomit, že bez náročné a namáhavé práce zemědělců by nebylo dost potravin pro všechny.

Kdo z tvých příbuzných či známých pracuje v zemědělství?

Jakou práci vykonává? Jaké užitkové plodiny se pěstují v okolí?

Znáš nějakou rostlinu, která se v okolí dříve pěstovala?

Životní prostředí v obci

Krajina kolem Pomezí se může chlubit čistým ovzduším. Nejsou tu totiž továrny, které by svým kouřem a zplodinami ovzduší otravovaly. I spalování uhlí a dřeva je nahrazováno vytápěním plynem.

Zato Bílý potok, protékající Pomezím, dostal co proto. Celá léta do něj byly vypouštěny odpady z domácností. Tento problém se v roce 2012 řeší stavbou kanalizace a svedením odpadů do čističky vod v Poličce. V rámci tohoto projektu proběhlo čištění rybníka před horní školou.

Také pevné odpady se odkládají do popelnic a odvázejí se na centrální skládku. Po Pomezí je rozmístěna řada kontejnerů na tříděný odpad (papír, plasty, čiré i barevné sklo). Také my ve škole odpad třídíme.

Obec se snaží starat o životní prostředí v Pomezí. Udržuje a vysazuje novou zeleň, udržuje čistotu v obci.

Můžete pomoci i vy?

O své okolí se dobře stará ten, kdo je dobře zná. Vypravte se někdy na mokřiny mezi Pomezím a Baldou. Najdete zde různé druhy vzácných vrb a chráněné orchideje – vstavače.

Okolo Jedlovského potoka můžeme na jaře vidět kvetoucí bledule jarní. V oblasti Vysokého lesa můžeme pozorovat zjara sněženky.

*Je zde dost zeleně? Je v obci na místních komunikacích a chodnících čisto?
Víš, kde jsou rozmístěny kontejnery na tříděný odpad?
Zeptej se rodičů a prarodičů, kdo z nich se podílel na vysazování zeleně.
Které chráněné rostliny najdeš v okolí Pomezí?*

Co víme o minulosti obce

První zmínka o obci Pomezí je v zakládací listině města Poličky z roku 1265. Toto město založil Přemysl Otakar II. na okraji pomezního hvozdu. Hvozď byl neprostupný prales na pomezí Čech a Moravy. Vedlo skrz něj jen několik stezek. K jejich ochraně zakládal král města (Polička) a hrady (Svojanov).

Založením Poličky král pověřil Konráda z Lewendorfu. Město věnoval královně. Předpokládá se však osídlení ještě před tímto rokem. Lewendorf je totiž první označení obce Pomezí. Dále se ještě používaly názvy Laubendorf a Limberk. Tyto cize znějící názvy obec měla proto, že její první obyvatelé byli osadníci, které král pozval z Německa. České království mělo v té době málo obyvatel. Pomezí patřilo od nejstarších dob k panství Svojanov. Později bylo připojeno k panství Bystré, což dokazuje znak na bývalém státním statku s letopočtem 1692. Dnes je tato budova skoro zbourána.

V roce 1880 měla obec 255 domů a 1 769 obyvatel, z toho 33 Čechů a 1 736 Němců.

V roce 1930 měla obec 311 domů a 1 788 obyvatel, z toho 113 Čechů a 1 640 Němců.

V roce 2012 měla obec 455 domů a 1 180 obyvatel – Čechů.

Německé obyvatelstvo se udrželo v obci až do druhé světové války. Obec byla obsazena německou armádou a připojena k Sudetám. Po válce bylo německé obyvatelstvo (1 040 Němců) přesídleno do Německa. Uvolněné domy zabralo české obyvatelstvo. Roku 1950 byl název obce Limberk změněn na Pomezí. Své jméno obec dostala právě proto, že leží na pomezí Čech a Moravy.

Pod kostelem sv. Jiří byl vybudován pomník obětem války. Nejprve byl věnován občanům německé národnosti, kteří bojovali v první světové válce, pak rudoarmějci Vasiliji Tichonovičovi Vinokurovi, dnes všem obětem války.

Obec má i svůj prapor a znak z roku 1999.

Největší společenskou organizací, která v obci působí, je sbor dobrovolných hasičů. Chrání majetek občanů při požárech, hasiči zasahují při povodních a jiných přírodních katastrofách. Starají se také o mládež. Vedou hasičský kroužek, zúčastňují se úspěšně okresních i krajských soutěží.

V obci působí také Sbor pro občanské záležitosti. Stará se o vítání občánků do života, zlaté svatby, výročí starších občanů, pořádá besedy pro důchodce a také pro ně organizuje zájezdy.

O historii obce se dozvídáme z kronik. To jsou knihy, v nichž je zaznamenáno, co se v obci stalo v minulosti. O kroniky se stará kronikář.

Víš, co je ve znaku obce Pomezí? Ke kterým panstvím obec náležela?

Navštívil jsi někdy hrad Svojanov?

Víš, kde se nachází památník padlým? Zjisti, jaký je na něm nápis.

Víš, kde se nacházela nejstarší budova v obci se znakem bysterského panství?

Jaké národnosti bylo obyvatelstvo v minulosti obce?

Co se s ním stalo? Porovnej počty domů a obyvatel.

Zjisti, kdo vede v obci kroniku.

Pověsti o obci a okolní krajině

O bílé paní pomezské

Poblíž pomezské tvrze stával rozlehlý statek. Nepatřila k němu však skoro žádná pole a jeho majitel proto nebyl schopen tak velké stavení udržovat. Rozhodl se proto, že ho polovinu zbourá. Při bourání našel jeden z nádeníků, kteří zde pracovali, v sutinách hrnec s penězi. Nikomu nic neřekl a odnesl poklad do své komůrky.

Když se jeho manželka večer vrátila z pole, ukazoval jí zlato. Těšil se, že teď se budou mít dobře a že už nebudou muset do konce života pracovat. Jeho žena se však nepoctivě získaných peněz bála a říkala mu, že jim nemohou přinést nic než neštěstí. Nádeník nemohl pochopit, proč se žena neraduje s ním a nehodlal se pokladu vzdát. Nakonec se pohádali a šli spát.

Úderem jedenácté se však před ním zjevila bílá paní. Muž se posadil na postel a začal ji zaříkávat, aby jej nestrašila. Bílá paní se po chvíli rozplakala a zmizela. V tu chvíli se na dvoře strhl velký rámus. Vše, co tam bylo – ruchadla, kosy, brány, vozy – tlouklo o sebe. Hluk vzbudil celý statek. Všichni byli vzhůru – hospodář, pacholek, pohůnek i služky. Když však druhý den ráno vyšli na dvůr, bylo vše v pořádku, všechno bylo na svém místě.

Nádeník se ale nočního zjevení tak polekal, že již ani on nechtěl mít s nalezeným pokladem nic společného. Nakonec se rozhodl rozdat peníze pomezským žebrákům. A bílá paní se už nikdy více neobjevila.

(převyprávěno podle článku Václava Popelky z časopisu Od Trstenické stezky)

Znáš nějakou jinou pověst z okolí obce Pomezí?

Přečti si knížku Poličské pověsti nebo knížku pověstí Zpívající lípa.

Poznávání okolní krajiny

Naše vlast je krásná. Střídají se tu roviny v blízkosti řek s kopcovitou krajinou i horami. Pomezí leží na severovýchodním okraji Českomoravské vrchoviny. Z cesty na Baldu můžeme pozorovat některé z jejích vrcholů – Lucký vrch i Buchtův kopec. V blízkém okolí Poličky najdeme soustavu přehrad, které slouží hlavně rybářům. Velké množství rybníků najdeme také u nedaleké Jedlové či u Stašova. Kolem Poličky můžeme projít naučnou stezku. V jejím rámci navštívíme Šibeniční vrch, kde bývala poličská šibenice. Nedaleko leží vrch Jelínek s krásným rozhledem po okolí. Na sever od Pomezí se nachází Vysoký les – v místě řečeném V bukách se zachoval původní lesní porost. Nedaleko tohoto místa na jaře kvete spousta sněženek.

Nedaleko Pomezí směrem na jih leží někdejší poutní místo Balda. Bývala také lázeňským místem. Dříve se jí říkalo také Zlatá studně, protože v místech, kde vyvěrá pramen, se prý dobývalo zlato. František Rudolf, hrabě z Hohenembsu, dal roku 1740 vystavět lázeňský dům, příbytek pro lázeňského, hostinec, zámček a hájovnu. Léčil se zde revmatismus, a to vodou a jehličím. Pobýval zde i básník Jaroslav Vrchlický. Dnes je již většina budov zbořená. Nad pramenem železité vody 7°C teplé byl postaven malý pavilon, který zdobil obraz Panny Marie se zlatou růží v modrém poli. Dále tam stojí kaple Panny Marie. Další Mariánskou kapli zvanou Zázračná najdeme blíže k Pomezí. Byla postavena, protože se prý jedné ženě v tomto místě zjevila Panna Marie.

Krajina našeho domova je krásná. Měli bychom ji na svých vycházkách a výletech do okolí poznat. O to více ji pak budeme chránit a nepřipustíme, aby ji někdo poškozoval.

*Jak se jmenují bývalé lázně v okolí obce Pomezí?
Co najdeme na jejich místě?*

Voda v krajině

Na území Pomezí, v horní části obce na zahradě u Tulisů č.p. 343, pramení Bílý potok. Teče přes celé Pomezí do Poličky a vlévá se u obce Lačnova do řeky Svratky. Ta se vlévá do Dyje, Dyje do Moravy, Morava do Dunaje a ten pak do Černého moře.

Na kopcích severně od Pomezí probíhá evropské rozvodí. Voda z jižních svahů stéká do Bílého potoka, a tedy do Černého moře. Voda ze severních svahů stéká do řeky Loučné, Loučná do Labe a Labe do Severního moře.

V Pomezí jsou dva rybníky, malý před horní školou (stará se o něj obec) a velký Pomezský (někdy nazývaný Limberský) rybník, který patří rybářům a slouží k rekreaci.

Co je to evropské rozvodí?

Popiš cestu kapky vody v Bílém potoce. Jak se jmenuje velký rybník v Pomezí?

Co dokáže déšť

Jak dobře víme, déšť dává krajině vláhu a doplňuje zásobu podzemní vody. Je-li však liják prudký, nestačí půda vláhu vsáknout, voda odplavuje písek, kamínky i půdu. Vše odnáší rozvodněnými koryty potoků. Nestačí-li koryto potoka vodu pojmout, voda se rozlévá do okolí a vznikají záplavy. V minulosti nebylo záplav ušetřeno ani Pomezí. Byly v obci například v letech 1997, 2002, 2005. Ohrožovaly domy, zaplavovaly sklepy. Voda se valila po silnici a rozlévala se po loukách. V těchto těžkých chvílích pomáhají lidem v obci dobrovolní hasiči.

Zeptej se svých rodičů na jejich zkušenosti s tím, co dokáže déšť.

Která organizace v obci zasahuje při povodních?

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Teprve s cenou odebírané vody z kohoutků si uvědomujeme, že voda má nějakou cenu. Až když za ni musíme zaplatit, začínáme šetřit. Čistá voda však nikdy nebyla samozřejmostí a její zavedení až ke kohoutku v bytě už vůbec ne. Mnozí z prarodičů si jistě vzpomenou na studny s pumpou v mnoha místech v obci, kde nebyl zaveden vodovod. Kromě několika drobných pramenů v obci je většina pitné vody do Pomezí přiváděna z Čisté u Litomyšle. Ale ani tato voda nesplňuje přísné předpisy vody pro kojence. Tuto vodu získáváme z hlubokých vrtů v horách. My ji musíme kupovat v lahvích v obchodech. Práce vodohospodářů ale nekončí. Odpadovou vodu musí odvést kanalizací a vyčistit ji. Nenechávejte vodu téci zbytečně.

Proč je důležité vodou šetřit? Jak chráníme čistotu pramenů a zdrojů pitné vody?

Kde jsou prameny vodovodu pro Pomezí?

Rekreační oblasti v obci a okolí

Klid, krásná krajina a zdravé životní prostředí jsou důvodem zájmu obyvatel velkých měst (Brna) o rekreaci v obci a okolí. V obci je řada domků, které zakoupili. Často to jsou domky historické a díky péči chalupářů jsou nám zachovány.

Lidé do našeho kraje přijíždějí za poznáním a za zábavou. Tyto možnosti nabízí spíše sousední město Polička s množstvím historických památek, bazénem, zimní sjezdovkou a spoustou běžkařských stop.

Znáš ve svém okolí dům, který slouží rekreačním účelům?

Kde je možné se v okolí vykoupat?

Kde je možné se věnovat zimním sportům?

Jak trávíte svůj volný čas?

Historické památky v krajině

V obci Pomezí byla nejstarší budovou tvrz. Postavená byla kolem roku 1587 a patřila k bysterskému panství. Nad branou do průjezdu tvrze byl zazděn znak rodu pánů z Walderode a z Kolovrat s letopočtem 1692. Nyní je z bývalé tvrze, kde sídlil státní statek, zbořeníště.

Dominantou Pomezí je kostel svatého Jiří, který byl zmíněn již roku 1350 jako farní. Původně byl postaven jako gotický, pak prošel barokní přestavbou a poslední opravy proběhly v letech 1996–2005. Ve věži kostela jsou dva zvony. První pochází z roku 1511 a druhý z přelomu 17.–18. století. Na hřbitově najdeme ještě budovu kostnice z 19. století. Na sloupech brány hřbitova stojí sochy dvou andělů – archanděla Michaela s mečem a anděla Zmrtvýchvstání s trubkou.

V Pomezí jsou ještě dvě kaple – kaple Panny Marie a kaplička Nejsvětější trojice. Byla zde vztyčena také řada křížků (6) a soch (3).

Před kostelem stojí památník obětem války.

Pro velké pomezské statky bylo typické uspořádání do čtverce. Největší je Dostálův statek kousek nad obecním úřadem. Na jedné straně bylo obytné stavení s komorou, naproti stodola, vpředu brána vjezdu a vzadu chlévy, konírny a kolny. Čtvercové uzavřené budovy byly proto, že na vysočině je

v zimě dosti drsné počasí. Hospodáři proto nemuseli v zimě při docházce do stodoly, do chléva nebo do komory opustit stavení a měli všude blízko. Uprostřed dvora bylo umístěno hnojiště, které také zahřívalo.

Z usedlosti č. p. 37 se dochovaly vyřezávané vstupní dveře, které jsou dnes ozdobou poličského muzea.

V okolí dále stojí za to navštívit středověký hrad Svojanov.

Navštívil jsi některou z uvedených historických budov?

Co nejstaršího se dochovalo v kostele sv. Jiří v Pomezí?

Víš, kde stála nejstarší budova v Pomezí a co se z ní dochovalo?

Zjisti, kde v Pomezí stojí některý z křížků.

Jaký tvar měly statky v Pomezí?

Kde si můžeš prohlédnout staré vyřezávané dveře z Pomezí?

Jak se obec a okolí mění

Svět se neustále mění. Mění se i naše obec. Porovnejme jenom počet obyvatel před lety a nyní. Velká změna proběhla po druhé světové válce a přesídlení německého obyvatelstva. Obec byla dlouho zanedbávána. Nyní se stále mění k lepšímu. Ale obyvatel ubývá. Mnoho mladých lidí si hledá živobytí ve velkých městech. Ale zase na druhou stranu se zde staví řada nových rodinných domků, protože Pomezí není daleko od Poličky. Je zde lepší životní prostředí, škola a další služby.

Žijeme dnes jinak, než žili naši předci. O tom, jak se žilo dříve, se dozvíte z vyprávění starších lidí nebo z kronik.

Je na občanech obcí, na lidech, které si zvolí do čela, jak bude vypadat život v Pomezí v dalších letech.

Jednou budete, už jako dospělí, řídit život ve vašich obcích a měnit je podle svých představ.

Co bys chtěl ve svém okolí změnit již dnes?

Popros své rodiče nebo prarodiče, aby ti vyprávěli o změnách, které pamatují.

Obsah

Obecná část

1. Orientace v místní krajině

Domov a svět.....	1
Okolí školy.....	2
Okolí domova.....	2
Polední stín.....	3
Světové strany	3
Na vyhlídce.....	4

2. Domov, obec

Poloha obce v krajině.....	5
Dopravní značky, dopravní kázeň.....	6
Spojení obce se sousedními obcemi.....	6
Dopravní nehoda.....	7
Radnice, obecní úřad	8
Služby v obci.....	8
Zdraví a bezpečnost občanů.....	9
Kultura a sport v obci	9
Zemědělství v obci	10
Výrobní podniky v obci	11
Životní prostředí v obci.....	11
Co víme o minulosti obce.....	12
Pověsti o obci a okolní krajině	12

3. Krajina mého domova

Poznávání okolní krajiny	13
Voda v krajině	14
Co dokáže déšť.....	15
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	15
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	15
Historické památky v krajině	16
Jak se obec a okolí mění	16

Obec Pomezí

4. Orientace v místní krajině

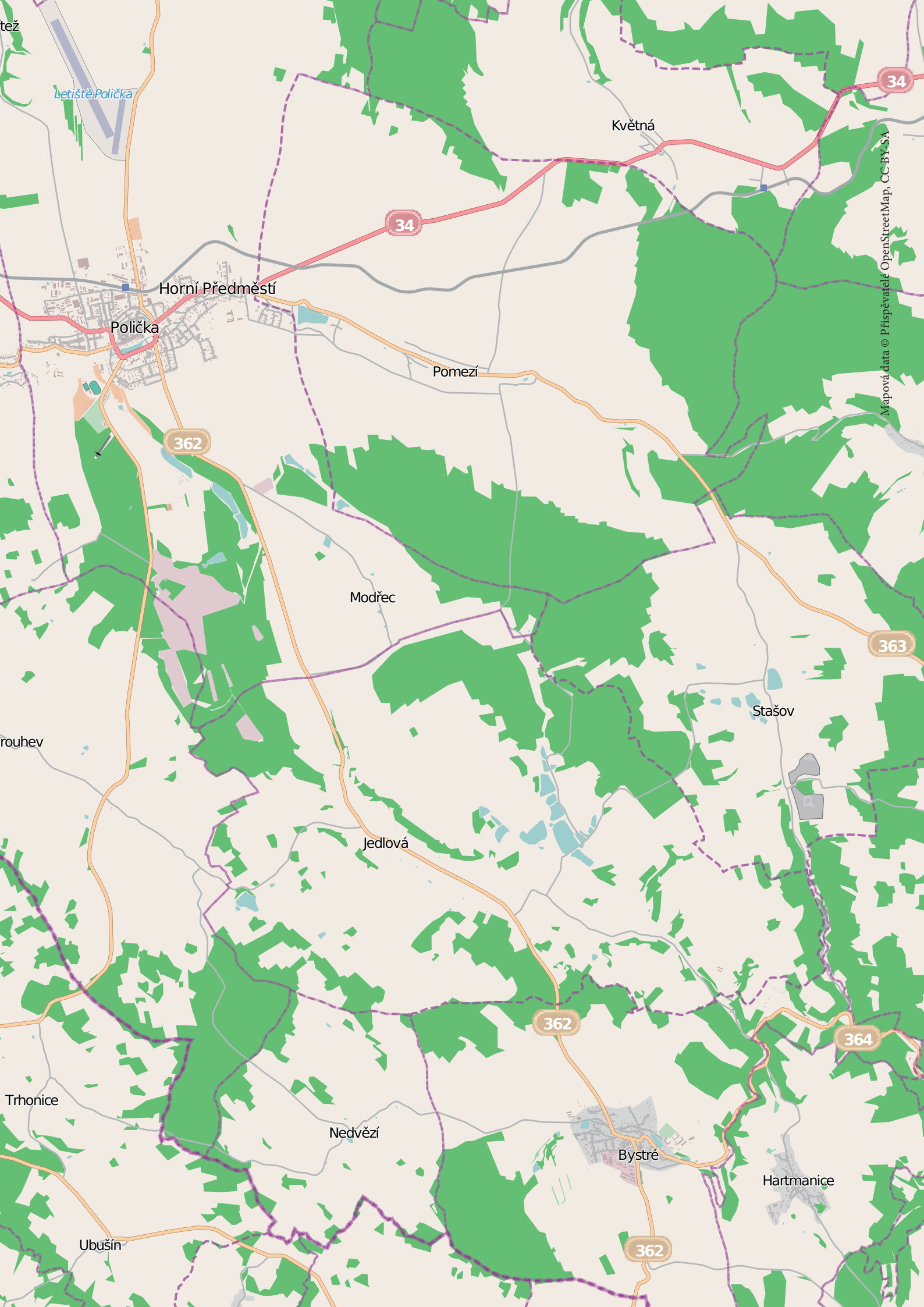
Domov a svět.....	17
Okolí školy.....	17
Okolí domova.....	18
Na vyhlídce.....	18

5. Domov, obec

Poloha obce v krajině	19
Sousední obce	19
Hlavní části obce	21
Uliční síť.....	22
Spojení obce se sousedními obcemi.....	22
Radnice, obecní úřad	23
Zdraví a bezpečnost občanů.....	23
Kultura a sport v obci	24
Výrobní podniky v obci	24
Zemědělství v obci	25
Životní prostředí v obci.....	25
Co víme o minulosti obce.....	26
Pověsti o obci a okolní krajině	27

6. Krajina mého domova

Poznávání okolní krajiny	28
Voda v krajině	28
Co dokáže déšť.....	29
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	29
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	30
Historické památky v krajině	30
Jak se obec a okolí mění	31

Letiště Polička

34

Květná

34

Horní Předměstí

Polička

Pomezí

362

Modřec

363

Stašov

Jedlová

362

364

Nedvězí

Bystře

Hartmanice

Ubušín

362

Trhonice

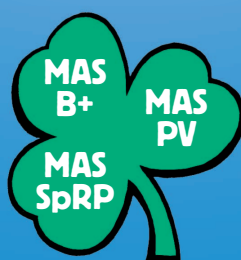
rouhev

Mapová data © Prispěvatelé OpenStreetMap, CC-BY-SA

V rámci projektu byly vytvořeny tyto čítanky prvouky:

Součástí projektu je i Čítanka vlastivědy Boskovicka, Čítanka vlastivědy Poličska, pexeso a kvarteto.

PROJEKT

Venkov – můj domov aneb „Viš, kde žiješ?“

JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKOU UNIÍ

Z EVROPSKÉHO ZEMĚDĚLSKÉHO FONDU PRO ROZVOJ VENKOVA

v rámci osy IV LEADER, opatření IV. 2.1 Realizace projektů spolupráce

Programu rozvoje venkova ČR

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí.